

DOSSIER PER LA PREVENCIO D'ABUSOS SEXUALS INFANTILS

Projecte ASI

escoltes
catalans

ÍNDEX

	Pàg
Introducció.....	3
Conceptes generals d'educació sexoaffectiva.....	4
Taula d'evolució psicosocial.....	6
Recurs 1 Proposta de treball de prevenció d'ASI a les Branques	
Follets (6 a 9 anys).....	11
Llops (9 a 12 anys).....	13
Raiers (12 a 15 anys).....	15
Pioners (15 a 17 anys).....	17
Clan (17 a 18 anys).....	18
Recurs 2 Bateria de preguntes per tal de qüestionar-nos el nostre rol davant els infants.....	22
Recurs 3 Elements clau per l'avaluació de riscos.....	23
Recurs 4 Indicadors de detecció.....	25

Introducció

Un de cada cinc menors pateix abús abans de complir els 17 anys, segons afirma l'Organització Mundial de la Salut, i un 80% d'aquests passen dins de l'àmbit de confiança de l'infant. Malgrat que la majoria d'abusos infantils tenen lloc en el cercle familiar, l'escoltisme no queda al marge d'aquesta problemàtica social, produïda per un sistema masclista i adultocèntric.

Conscients d'aquesta realitat, Escoltes Catalans tenim la responsabilitat i el ferm compromís de prevenir els abusos sexuals infantils, i és per això que hem creat el *Dossier per la prevenció d'abusos sexuals infantils*.

Els agrupaments tenim un gran potencial pel que fa a la prevenció dels Abusos Sexuals Infantils (ASI). A través de fomentar una educació en clau de gènere i sexoafectiva sana, de la prevenció de les situacions de risc, podem fer que el cau sigui un espai més segur pels infants i joves que hi participen.

D'altra banda, cal tenir en compte que són espais de confiança per als infants i joves, i això pot generar revelacions que comencin a trencar el silenci. Els vincles de confiança que es poden crear amb l'equip de caps augmenten la probabilitat que un infant o jove verbalitzi situacions de maltractament i/o abusos a persones que percep com a properes i que, a la vegada, estan en la situació d'ajudar-les. Al mateix temps, però, hem de ser conscients que les activitats que es realitzen poden tenir riscos si hi ha un abús de confiança o els límits no queden clars.

És per això que és del tot imprescindible que les persones que participem d'un agrupament escolta siguem conscients de com fer una bona prevenció i evitar les situacions de risc, fent dels agrupaments espais segurs pels infants i joves que hi participen.

Només d'aquesta manera Escoltes Catalans i els seus agrupaments esdevindrem un espai de protecció.

Els objectius que persegueix aquest dossier de prevenció són:

- Aposta ferma per la prevenció a través de l'educació en clau de gènere i sexoafectivitat sana.
- Importància de la revisió de la quotidianitat i activitats de l'agrupament per tal d'evitar riscos.
- Treball de la prevenció amb totes les unitats que formen part dels agrupaments d'Escoltes Catalans.
- Que els infants, joves i caps esdevinguin persones previngudes.
- Que els agrupaments esdevinguin espais segurs i de protecció.

Conceptes generals d'educació sexoafectiva

Intimitat

És una part interna i profunda de la vida d'una persona. Comprèn emocions, relacions, formes de relació, cos, sexualitat... Aquesta es construeix a partir de les experiències de socialització que una persona va tenint al llarg de la vida. Així, en la intimitat en relació amb el cos, segurament, té molt de pes la manera com s'ha acostumat a viure a casa, tenint les portes de les habitacions i els lavabos obertes, semiobertes o tancades. De la mateixa manera, en la intimitat en relació amb les emocions també ha tingut molt de pes la manera com s'han expressat les emocions i sentiments a casa, si s'han vist familiars plorant sovint, si s'ha parlat obertament d'aquests... Per tant, respectar la intimitat de l'altre és tenir en compte la pluralitat de construccions que pot haver tingut, i no vulnerar els límits que aquesta estableix.

Privacitat

És l'exercici de presa de decisió per part d'una persona sobre quins aspectes de la seva intimitat exposa públicament o manté en un àmbit privat.

Secrets, confidències, sorpreses

Quan parlem de secrets, confidències i sorpreses ho fem posant èmfasi a diferents espais de confidencialitat que es poden donar.

En el cas de la sorpresa, entenem que es dona un espai de confidencialitat en el temps previ a l'execució d'aquesta sorpresa. En el cas d'una confidència, entenem que es dona un espai de confidencialitat en tant que s'està exposant quelcom important per a la persona en un espai de confiança. En el cas d'un secret, entenem que es dona un espai de confidencialitat semblant a una confidència en el que explícitament el que ho sap/ho rep té la premissa de no poder divulgar-ho.

Consentiment

És l'acord explícit per participar en alguna activitat. Per tant, no es tracta d'interpretar sinó de saber què vol l'altre, entendre-ho i respectar totes les opcions. Quan parlem de consentiment al cau és, sobretot, per saber i comprendre on posen els límits els infants i joves, per poder acompanyar-los des del respecte i l'entesa. Així la comunicació és un element clau en el consentiment.

Dret al propi cos

La reivindicació del dret al propi cos posa èmfasi en la demanda de drets sexuals i reproductius reals i efectius per aquells col·lectius a qui se'ls hi ha negat decidir lliurement sobre els seus cossos i la seva sexualitat. Quan es nega el dret al propi cos s'està negant la capacitat d'aquests subjectes de prendre decisions sobre la pròpia vida. Aquesta perspectiva és escalable i aplicable també en els contextos educatius de lleure en què amb els infants i joves fem activitats, o tenim espais quotidians, que involucren els seus cossos.

Afecte i sexualitat

L'afecte és aquell sentiment que implica sentir amor per l'altre sense vinculació sexual.

La sexualitat cal entendre-la com la dimensió que té qualsevol persona, amb diferents possibilitats (comunicació, vincles afectius, plaer, fecunditat, etc...), que es pot viure en relacions amb diferents graus de compromís. La sexualitat és un aspecte central de l'ésser humà i comprèn sexe, gènere, identitats, rols orientació sexual, erotisme, plaer, intimitat i reproducció. La sexualitat s'experimenta des de la primera infància i pot incloure pensaments, fantasies, desitjos, creences, actituds, valors, comportaments, pràctiques, rols i relacions.

Des de ben aviat les persones interioritzem les prescripcions socials relacionades amb la sexualitat. Que no es parli a casa, que es canviï de canal quan surt una escena eròtica, etc., constitueixen missatges implícits que poden generar sentiments com la vergonya i la culpa. Per tant, resulta convenient parlar obertament sobre sexualitats, en positiu i amb continguts adequats per a cada edat. Explicar els acords socials al voltant de les sexualitats: no ens masturbem en públic, no toquem a algú que no vol, juguem entre persones d'edat similar, entre d'altres, constitueixen fórmules per educar permetent el desenvolupament personal i, al mateix temps, facilitant estratègies i recursos per protegir-se de riscos i abusos.

Abús sexual infantil

L'abús sexual infantil és un tipus de violència contra els infants que es pot manifestar de diferents maneres i té algunes característiques específiques que cal tenir en consideració per tal de promoure una prevenció i protecció efectiva.

L'abús sexual infantil es pot definir com la participació d'un infant en una activitat sexual que no pot comprendre totalment, per a la qual és incapaç de donar consentiment informat, per a la qual no està preparat o preparada des d'un punt de vista maduratiu o que vulnera les lleis o els tabús socials. L'abús sexual infantil pot tenir lloc entre un infant i un adult o un altre infant (el qual per edat o desenvolupament estigui en una relació de responsabilitat, confiança o poder) i es concreta en activitats que tenen per objectiu gratificar o satisfer les necessitats de l'altra persona.

Sa, adequat i habitual

És un filtre des d'on mirar les conductes sexoafectives que tenen els infants i joves, per tal d'ajudar-nos a identificar, si cal, la nostra intervenció i en quina direcció: si una conducta està dins un marc saludable de les sexualitats i els afectes per la persona o persones que l'estan duent a terme, si aquesta és adequada per l'edat de la persona/es que la duen a terme, i si és habitual en el grup, o en els grups d'iguals dels infants i joves (escola, amics fora el cau...). És útil per no caure en la pròpia vivència de com ha estat el nostre aprenentatge sexoafectiu i no projectar-lo en infants i joves.

Pornografia

Fa referència a tot aquell material que representa actes sexuals o actes eròtics que tenen la finalitat de provocar l'excitació sexual del receptor. Es manifesta a través d'una multitud de plataformes com l'animació, el cinema, l'escultura, la fotografia, el còmic, videojocs, espectacles, literatura, pintura. Té especial importància perquè és la principal porta d'accés que tenen infants i joves a l'hora d'aprendre i assumir com a "normals" determinades pràctiques sexuals i actituds i rols. Cal que es pugui contribuir en una visió crítica que pugui qüestionar-ne tant els universos simbòlics que s'hi fan servir com alguns dels formats o plataformes.

Masturbació

Tota forma de procurar-se o procurar plaer mitjançant l'estimulació física directa, a partir del fregament, tocament, acariciar, oprimir els genitals i estimular altres parts del cos. La masturbació pot realitzar-la un mateix o una mateixa, en la intimitat, en companyia o realitzar-la a una altra persona.

Drets sexuals

Les nenes i els nens tenen el dret a decidir sobre les seves sexualitats; tenen dret a gaudir de salut sexual; i tenen el dret a no ser discriminades per la seva sexualitat o d'alguna forma que impacti la seva sexualitat. De vegades semblaria que els Drets Sexuals durant la minoria d'edat s'esgoten en el dret a rebre Educació sexual i ni tan sol aquest està garantit al nostre context. Tenir un dret no significa que el seu exercici no pugui ser limitat; només significa que s'ha de justificar extremadament bé aquesta restricció. Per exemple, reconèixer la llibertat sexual a la infància no significa que no es poden prohibir les relacions sexuals entre menors i persones adultes, o a contreure matrimoni. Tot i així, l'absència d'un debat profund sobre sexualitats i infància ens porta moltes vegades a limitar els Drets dels menors en comptes de protegir-los.

Taula d'evolució psicosocial

INTIMITAT I COS

5-9

Les nenes i els nens tenen sexualitat, senten plaer quan toquen els seus cossos i senten curiositat pels d'altres persones; la masturbació de la primera infantesa, el descobriment del propi cos i dels genitals genera una actitud positiva cap al propi cos i fomenta l'autoestima. Jocs amb iguals coneguts que impliquen mirar i/o tocar parts del cos (jugar a la família, t'ensenyo i m'ensenyes,...).

Creixent sentit de la vergonya i privacitat en relació amb el propi cos.

9-12

Es donen els primers canvis físics propis de la pubertat: canvis de veu, menstruació...

Variacions en el desenvolupament individual.

Es pren consciència dels canvis i diferències entre cossos i també dels canons de bellesa, les diferències d'aquest segons cultures i èpoques.

Creixent necessitat de privacitat.

Capacitat de treballar i comprendre emocions (per exemple, no sentir vergonya o culpabilitat pels sentiments sexuals o desitjos), valors i el respecte de la privacitat de les altres persones.

12-15

Es té coneixement del propi cos, es genera imatge corporal i es poden donar modificacions del cos.

És quan es regularitza el cicle menstrual.

Els sentiments, opinions de les altres persones poden afectar la seva percepció d'ells mateixos, la seva salut i el seu comportament.

Coneixement del cos, imatge corporal i modificació del cos.

Comprensió de la sexualitat com un procés d'aprenentatge

Creixent necessitat de privacitat.

+15

Es donen els canvis psicològics de la pubertat.

Comprensió i acceptació dels canvis i les diferències en els cossos (grandària i forma del penis, els pits i la vulva poden variar significativament, els canons de bellesa canvien amb el temps i difereixen entre les cultures.

Comprensió de la sexualitat com un procés d'aprenentatge.

Manifesta necessitat de privacitat.

SEXUALITAT
5-9

Es té percepció del sexe en els mitjans de comunicació.
 Es pren consciència de la satisfacció i el plaer que es produeix quan es toquen el propi cos.
 S'accepta la pròpia necessitat de privadesa i també la dels altres.
 Curiositat per temes relacionats amb la sexualitat (d'on venen els infants, relacions, sexe,...) i es comencen a conèixer els primers conceptes entorn la sexualitat.
 Tendència a tocar-se els genitals i autoestimulació amb progressiu sentit del pudor i la privacitat.

9-12

S'accepta i es comprèn la diversitat sexual i de gènere.
 S'accepten les diferents expressions de la sexualitat: tocaments, petons, carícies...
 Masturbació en privat.
 Curiositat i recerca d'informació explícita sobre la sexualitat.

12-15

Es pren una decisió conscient sobre tenir o no experiències sexuals.
 Es comprèn l'excitació sexual així com els sentiments, les fantasies i els desitjos sexuals.
 Masturbació en privat.
 Curiositat i recerca d'informació explícita sobre la sexualitat.
 Visualització de material per a la excitació sexual.
 Primeres relacions sexuals i afectives.
 És el moment en que apareixen fets i mites dels diferents anticonceptius.
 Es prenen decisions responsables i ben informades.

+15

El percep el sexe com alguna cosa molt més que el coit.
 S'interioritzen les responsabilitats en salut sexual, tant les pròpies com les de l'altra persona.
 S'entén que la pràctica sexual millora amb l'experiència.
 Visualització de material per a la excitació sexual.
 Activitats sexuals amb nois i noies d'edat similar (amb capacitat pel consentiment mutu).
 Inici de les relacions sexuals amb penetració.
 Desenvolupament de la negociació i les habilitats de comunicació amb la finalitat de tenir sexe segur i agradable.
 Rebuig de contactes sexuals no desitjats o sense protecció.
 Reconeixement de situacions de risc i capacitat per a tractar amb elles.
 Masturbació en privat. Accés a informació sobre sexualitat

SOCIALIZACIÓ I AFECTES
5-9

L'infant comprèn el què és l'amor i amistat.
 Sap expressar i comunicar emocions, desitjos i necessitats.
 Ús de paraules relacionades amb els genitals a mode de bromes o com insults.
 Interiorització de estereotips i rols de gènere.

9-12

Es comprenen i es viuen diferents emocions: curiositat, enamorament, vergonya, inseguretat, por, gelosia,...

SOCIALIZACIÓ I AFECTES

Es donen diferències en les necessitats individuals d'intimitat i privadesa.
 Es poden expressar les necessitats, els desitjos i els límits propis i respectar els dels altres.
 Es donen diferents tipus de relacions, desagradables i agradables, condicionades per les violències masclistes.
 Ús de llenguatge sexual.
 Abraçades, petons i contacte físic amb els iguals.
 Exhibicionisme entre companys de la mateixa edat dins del context de joc.

12-15

S'accepta que les persones se sentin de manera diferent, segons gènere, cultura, religió,....
 Les relacions romàntiques es poden veure molt afectades per la desigualtat i les diferències de poder (gènere, edat, condició econòmica, social o de salut).
 Es dona la gestió de decepcions.
 Ús de llenguatge sexual.
 Abraçades, petons i contacte físic amb els iguals
 Exhibicionisme entre companys de la mateixa edat dins del context de joc.

+15

Es concep que existeixen diferents maneres d'expressar l'afecte i l'amor.
 Es pot percebre la responsabilitat i el compromís en les relacions.
 Es posa en rellevància la necessitat d'autoprotecció, i passa per acceptar que qui ens pot cuidar tingui constància d'on som no és una forma de control, sinó un exercici d'auto-protecció.
 Es pot donar el plantejament de com ajudar a qui necessita ajuda.
 S'entén que les diferents opcions de vida són vàlides, no hi ha res bé ni res malament.
 Converses amb contingut sexual explícit amb iguals.
 Interès per tenir una parella més estable.
 Abraçades, petons i contacte físic amb els iguals.

Ep! Cal tenir en compte que no totes les persones es desenvolupen seguint els mateixos ritmes que es resumeixen a la taula de dalt.

Tot i diferenciar les etapes evolutives per edats, és important recalcar que: a part de les diferències individuals que són presents en qualsevol persona, als nostres agrupaments també ens trobem amb infants i joves que no respondran a les característiques nombrades. Hem de tenir present que el desenvolupament personal de cadascú està lligat a un munt de factors que poden alterar aquestes etapes tal i com es descriuen a la taula anterior. Alguns de molt influents són: les pròpies capacitats, el context cultural, l'educació obligatòria, les vivències personals i els referents d'aprenentatge. Sempre que ens hi trobem a la unitat, hem d'acompanyar-ho respectant els ritmes de cadascú, tot treballant allò que creguem necessari.

Qüestions metodològiques

Recomanem la lectura dels [‘Criteris de qualitat de les intervencions d’educació afectiva i sexual implementades als centres educatius de la ciutat de Barcelona’](#) (Ajuntament de Barcelona, 2016) com a una visió general sobre com adequar l’Educació sexual a les diferents edats.

A més dels continguts educatius, hem de tenir en compte quines habilitats volem generar en les activitats educatives de l’agrupament. Seguint les definicions proposades al document esmentat podríem definir les habilitats “com la capacitat de mostrar comportaments relacionats amb el tema, aspectes pràctics que els nens i les nenes haurien de ser capaços de fer després del procés d’aprenentatge. En l’Educació sexual, això inclou habilitats molt diferents, per exemple, com comunicar, com negociar, com expressar els sentiments o com manejar situacions no desitjades (etc.) també és important tenir les aptituds necessàries per a demanar ajuda en cas de problemes”.

Una altra qüestió important són les actituds, que podrien definir-se com la interiorització d’opinions i valors relacionats amb els continguts. Les actituds formen els principis bàsics que guien el nostre comportament. És important que les actituds bàsiques estiguin des del principi com una base ferma per a, més tard, incorporar altres valors. En una etapa primerenca, s’introdueixen els conceptes bàsics d’un tema determinat, en altres etapes, més tard, es desenvoluparan els temes i es consolidaran.

Alguns elements que ens poden ajudar són:

- L’ideal és que els temes s’introdueixin abans que s’arribi a l’etapa corresponent de desenvolupament, i així preparar-los per als canvis que tindran (per exemple: una noia hauria de conèixer la menstruació abans que tingui la seva primera menstruació).
- L’ideal seria que adquiríssim l’habilitat d’expressar els nostres límits abans d’una situació de traspàs de límits i que totes tinguéssim una actitud de respecte cap al propi cos i el dels demés.
- Llenguatge clar i proper que generi una imatge positiva del cos i de la sexualitat, l’autoestima, el respecte per les diferents maneres de viure les sexualitats.
- És important fomentar aprendre a apreciar el propi cos, apreciar quan ens sentim bé, creant proximitat i confiança cap a les experiències corporals i afectives.
- Cada intervenció educativa ha de tenir en compte l’edat del grup a qui s’adreça específicament.
- És important fer una revisió dels estereotips de gènere dels recursos educatius que fem servir i tractar de representar la diversitat en la seva pluralitat d’expressions.

Recurs 1

Proposta de treball de prevenció d'ASI a les Branques

Què entenem per prevenció?

Claus de treball per estar previngudes davant els ASI. Una persona que està previnguda:

1. Coneix el concepte abús sexual
2. Coneix i sap detectar possibles situacions de risc. També com gestionar-les.
3. No banalitza termes (i en fa un ús correcte d'aquests)
4. Té autoestima, confiança i seguretat personal perquè sap com treballar-la
5. Sap que cal trencar el silenci. Quins secrets no s'han de guardar?
6. Sap com acompanyar, el paper del grup
7. Té perspectiva de gènere

Una persona amb rol de cap, a més a més

8. Coneix el protocol
9. Revisa regularment les nostres activitats i el quotidià del nostre projecte
10. Fa partícips a les famílies del treball de prevenció a l'agrupament
11. Revisa constantment el seu rol com a educadora.
12. Sap com fer un bon acompanyament de l'educació sexoafectiva d'infants i joves
13. És conscient de com s'ha construït la pròpia vivència de la sexualitat i dels afectes i la revisa

Follets (6 a 9 anys)

Clau	Proposta de treball
Conceptes a treballar en aquesta etapa	Coneixement del cos i els seus genitals. <ol style="list-style-type: none"> Què vol dir intimitat? On acaba el meu cos? On comença el cos de l'altre? Què m'agrada del meu cos? Quines situacions de contacte físic m'agraden? Quines no m'agraden? Una acció meva pot no venir-li de gust a l'altre Primeres pinzellades del consentiment mutu Dret a dir que NO Significat del concepte incomoditat Aprendre a decidir els propis límits sobre el seu cos i a respectar els dels altres
Saber identificar situacions de risc	En cas que els i les follets facin ús d'aquestes paraules podem reflexionar al voltant del seu significat, però no farem encara un treball explícit per a treballar-les. <ol style="list-style-type: none"> Abús sexual Violació Assetjament
Reflexionar sobre la banalitat del llenguatge i els mots que fem servir davant els infants/joves	Acceptació del cos. Cura interna. Parlar de la comoditat en les situacions. Joc de mirar-se al mirall de molt a prop i una bona estona. I també a una altra persona. Un enfocament holístic de les sexualitat com una àrea de potencial humà ajuda a desenvolupar habilitats essencials per construir la pròpia sexualitat, així com les relacions en les diferents etapes de creixement. Es tracta d'afavorir l'adquisició d'habilitats des de la primera infància perquè es visqui la sexualitat i els vincles afectius de forma lliure i positiva. Aquestes habilitats poden ser molt diferents (per exemple, auto-escolta, comunicació, manejar situacions no desitjades) i són essencials per fomentar l'autocura i la cura de les altres persones.

Treballar per ajudar en el desenvolupament de l'autoestima	<p>Acceptació del cos. Cura interna. Parlar de la comoditat en les situacions. Joc de mirar-se al mirall de molt a prop i una bona estona. I també a una altra persona.</p> <p>Un enfocament holístic de les sexualitat com una àrea de potencial humà ajuda a desenvolupar habilitats essencials per construir la pròpia sexualitat, així com les relacions en les diferents etapes de creixement.</p> <p>Es tracta d'afavorir l'adquisició d'habilitats des de la primera infància perquè es visqui la sexualitat i els vincles afectius de forma lliure i positiva. Aquestes habilitats poden ser molt diferents (per exemple, auto-escolta, comunicació, manejar situacions no desitjades) i són essencials per fomentar l'autocura i la cura de les altres persones.</p>
Tolerància 0 enfront els abusos	<p>És important vincular les sexualitats a la salut, al benestar i als Drets Sexuals (el dret a explorar la nuesa, el cos, la identitat de gènere, a preguntar sobre sexualitat, a dir no...) per generar consciència dels propis drets, confiança i una actitud de "el meu cos i la meva sexualitat em pertanyen".</p> <p>Allò que és malestar no és un secret bo per guardar. Reflexionar sobre no mantenir en secret situacions d'aquestes, explicant-les a algú amb qui confiem. (Conte: Les cortines d'aire. Del recull de recursos de la FVB)</p>
La importància de treballar el paper del grup per generar espais còmodes pels infants/ joves	<p>Com la xarxa acompanya. Si algú ens demana que ens vol explicar una cosa:</p> <ol style="list-style-type: none"> Escoltar sense qüestionar Tranquil·litzar Generar un entorn de confiança
Educar amb perspectiva de gènere	<p>Fomentar l'equitat entre nenes i nens i la representació de referents positius sobre la feminitat i la masculinitat que contribueixin a desmuntar la desigualtat de gènere des de la base.</p> <p>Identificar rols de gènere i qüestionar-los. Assenyalar que són construïts. I així poder parlar d'igualtat de:</p> <ol style="list-style-type: none"> Cossos Opinió

ACTIVITATS PEDAGÒGIQUES:

Contes:

- [Les cortines d'aire](#) - Fundació Vicki Bernadet i vídeo narrat de Les Cortines d'Aire
- [Ni un besito a la fuerza](#) - Marion Mebes
- [Ojos verdes](#) - de la psicòloga espanyola Luisa Fernanda Yágüez junt amb Sara Arteaga, conte per l'etapa de follets i llops.
- Conte narrat en català: Bel Olid: [Crida ben fort, Estela!](#)
- Conte en castellà: [¡Estela, grita muy fuerte!](#)
- [¿Tienes un secreto?](#) - Jennifer Moore
- [El meu cos és meu!](#) - Dagmar Geisler

Activitats:

- [Mapa d'emocions i límits](#) - SIDA STUDI
- [Geniplasti](#) - SIDA STUDI
- [Descobrint els límits](#) - SIDA STUDI. En aquesta activitat cal vigilar la part en què es proposa el treball per parelles. Ens hem d'assegurar que tothom se sent còmode amb això i realment vol fer-ho. Davant del dubte, aquesta activitat no la farem.
- [Cada família al seu aire](#) - SIDA STUDI

Llops (9 a 12 anys)

Clau	Proposta de treball
Conceptes a treballar en aquesta etapa	<p>Coneixement del cos i els seus genitals.</p> <ol style="list-style-type: none"> Què vol dir intimitat? On acaba el meu cos? On comença el cos de l'altre? Què m'agrada i què no del meu cos? Una acció meva pot no venir-li de gust a l'altre? Aprofundir en què és el consentiment Sexualitat. Què és? Atracció sexual. Les relacions sexuals

Saber identificar situacions de risc	Nuesa, dutxes i dormir, intimitat dins la tenda. <ul style="list-style-type: none"> • Aprendre a expressar les pors / incomoditats que poden generar aquests moments • Parlar-ne de manera oberta sense tabús
Reflexionar sobre la banalitat del llenguatge i els mots que fem servir davant els infants/joves	En cas que els i les llops facin ús d'aquestes paraules podem reflexionar al voltant del seu significat, però no farem encara un treball explícit per a treballar-les. <ol style="list-style-type: none"> a. Abús sexual b. Violació
Treballar per ajudar en el desenvolupament de l'autoestima	Tenir clar en quin punt de desenvolupament sexual estan. I permetre's estar al punt 0 i no voler cremar etapes. També que puguin comptar amb el cau com a lloc on rebre informació sobre la sexualitat.
Tolerància 0 enfront els abusos	Conscienciar que es bo demanar ajuda.
La importància de treballar el paper del grup per generar espais còmodes pels infants/joves	Xarxa i treball de grup, entendre la unitat com a lloc segur. Treballar per un clima de confiança i de cura amb els demés.
Educar amb perspectiva de gènere	Socialització de gènere. Entendre com opera i es construeixen els estereotips i els rols de gènere i aquests estructuraven la societat. És important mostrar que no hi ha un model únic de ser home o de ser dona, que hi ha maneres diverses de ser i d'estimar, aportar eines per combatre les desigualtats de gènere i per fomentar la capacitat crítica. També treballar la diversitat sexual i de gènere.
Tolerància 0 enfront els abusos	Conscienciar que es bo demanar ajuda.
La importància de treballar el paper del grup per generar espais còmodes pels infants/joves	Xarxa i treball de grup, entendre la unitat com a lloc segur. Treballar per un clima de confiança i de cura amb els demés.
Educar amb perspectiva de gènere	Socialització de gènere. Entendre com opera i es construeixen els estereotips i els rols de gènere i aquests estructuraven la societat. És important mostrar que no hi ha un model únic de ser home o de ser dona, que hi ha maneres diverses de ser i d'estimar, aportar eines per combatre les desigualtats de gènere i per fomentar la capacitat crítica. També treballar la diversitat sexual i de gènere.

ACTIVITATS PEDAGÒGIQUES:

- [És de nen o de nena?](#) - SIDA STUDI
- [Els nostres cossos son tresors de plaer](#) - SIDA STUDI. En aquesta activitat cal vigilar la part en què es proposa el treball per parelles. Ens hem d'assegurar que tothom se sent còmode amb això i realment vol fer-ho. Davant del dubte, aquesta part no la farem.
- [Baròmetre](#) - SIDA STUDI
- [I... acció!](#) - SIDA STUDI
- [Llums](#) - SIDA STUDI
- [Teatre-imatge](#) - SIDA STUDI

Raiers (12 a 15 anys)

Clau	Proposta de treball
Conceptes a treballar en aquesta etapa	Aprofundir en el marc conceptual. Sexualitat: tipus de relacions, com ens relacionem amb l'atracció sexual, i pràctiques sexuals. Consentiment. I parlar què entenem per abús sexual.
Saber identificar situacions de risc	Role playing de què fer en cas d'un abús sexual. (Amb exemples trets per ells mateixos) i prevenir-los de les situacions no esperades, desmuntant l'imaginari de l'abusador
Reflexionar sobre la banalitat del llenguatge i els mots que fem servir davant els infants/joves	<p>Fer servir correctament el llenguatge i entendre i erradicar el llenguatge sexista i els abusos.</p> <p>Entendre el significat de les diferents paraules relacionades amb violències sexuals, per tenir-ne coneixement i parlar amb propietat:</p> <ol style="list-style-type: none"> Abús sexual Violació Assetjament Incomoditats <p>Activitats sobre les cançons / series que escolten</p>

Treballar per ajudar en el desenvolupament de l'autoestima	Acceptació del propi cos tal i com estan ara. Potencialitats i virtuts d'ells mateixos <ul style="list-style-type: none"> - Parles de sexe com a manera de socialitzar-te? - Realment et ve de gust sobar a tothom? - La masturbació
Tolerància 0 enfront els abusos	Tolerància 0. Cal que entenguem que no s'ha d'encobrir casos, i per tant cal trencar el silenci. Entendre també que sí hi ha conseqüències.
La importància de treballar el paper del grup per generar espais còmodes pels infants/ joves	Conèixer els passos del protocol, dins i fora del cau. És a dir què passa quan passa algun cas. (No per que l'hagin d'aplicar, però que entenguin quins agents operen i més o menys passos hi ha). Seguir treballant en la creació de confiança al grup.
Educar amb perspectiva de gènere	<p>És convenient incorporar estratègies diferenciades per atendre les desigualtats de gènere, en un marc d'objectius comuns. Amb les joves és essencial promoure l'accés al propi cos i estratègies d'agència del seu plaer i la seva sexualitat per potenciar una major capacitat de decisió sobre les seves sexualitats.</p> <p>La naturalització de les violències sexuals, la consideració del desig dels homes com a pulsio irrefrenable, la concepció del risc com a valor positiu, entre d'altres, tenen un pes determinant en l'articulació de la masculinitat.</p> <p>És imprescindible generar un procés reflexiu d'aquests discursos i de les desigualtats de gènere per tal de possibilitar una mirada crítica sobre la masculinitat que permeti la promoció de la salut sexual i la prevenció de violències sexuals. Cosificació possessió, sexualització i socialització de gènere. També orientacions sexuals i el consum que es fa del porno.</p>

Les activitats de raiers s'han unificat amb les de pioners, i consten al final d'aquesta última.

Pioners (15 a 17 anys)

Clau	Proposta de treball
Conceptes a treballar en aquesta etapa	Contextualitzar la cultura de la violació. I veure com a l'actualitat (mitjançant notícies) existeix arreu. Proposta d'activitat: agafar diferents titulars de notícies sobre casos de violència masclista i abusos sexuals i intentar que s'imaginin com ha sigut la situació i quins són els perfils de la/les víctimes i el/els agressors en funció dels relats que surten majoritàriament en els mitjans de comunicació => es compleixen sempre els mateixos estereotips? com reredactarien els titulars ells?
Saber identificar situacions de risc	Role playing de què fer en cas d'un abús sexual. (Amb exemples trets per ells mateixos)
Reflexionar sobre la banalitat del llenguatge i els mots que fem servir davant els infants/joves	Fer servir correctament el llenguatge i entendre i erradicar el llenguatge sexista i els abusos. Proposta d'activitat: Reflexionar al voltant del vocabulari que fan servir els pioners i els seus cercles d'amics quan parlen de lligar amb gent de la seva edat, quan surten de festa, quan parlen d'un noi o d'una noia amb qui volen tenir o amb qui han tingut sexe...
Treballar per ajudar en el desenvolupament de l'autoestima	Serenor del cos que els queda i s'ha acabat de formar. Treure la responsabilitat del benestar dels altres, en el sentit de desmuntar la pressió per complaure als altres (afectiva i sexualment).
Tolerància 0 enfront els abusos	Com expandir la prevenció i la tolerància 0? Descobrir quins serveis hi ha al nostre entorn. PIAD, SARA..
La importància de treballar el paper del grup per generar espais còmodes pels infants/joves	Saber que hi ha un protocol a l'Agrupament i a Escoltes Catalans. Treballar la xarxa i la propiocepció d'aquesta, la unitat com a refugi.
Educar amb perspectiva de gènere	Des de la seva motxilla treballar aquelles necessitats i reflexions entorn a la perspectiva de gènere.

ACTIVITATS PEDAGÒGIQUES:

- [Què entenem per sexualitat?](#) - SIDA STUDI
- [S de sexualitats](#) - SIDA STUDI
- [Això ho vull, això no ho vull](#) - SIDA STUDI
- [El "polvo" ideal](#) - SIDA STUDI
- [Mites sobre el porno](#) - SIDA STUDI. En aquesta activitat caldrà fer un treball previ i posterior sobre el porno, complementari a l'activitat.
- [Decisions d'autocura](#) - SIDA STUDI
- [Play Party!](#) - SIDA STUDI
- [Cert o fals?](#) - SIDA STUDI

Debats sobre la prostitució i/o el porno. Idees de preguntes per iniciar debat:

- Pot existir el porno feminista?
- S'hauria de legalitzar la prostitució?
- Què és el treball sexual?
- Com negociem les relacions sexuals?

Idees de recursos:

- [Creedme](#): serie original de Netflix
- [Play Party! Hablando del calentón: estrategias de comunicación para sexualidades más placenteras](#) - SIDA STUDI
- [Què entenem per sexualitat?](#) - SIDA STUDI

Clan (17 a 18 anys)

Clau	Proposta de treball
Conceptes a treballar en aquesta etapa	<p>Fer un repàs de tots els conceptes, com els entenen en aquesta etapa, quina definició en fan ara cadascun d'ells amb opinió pròpia.</p> <p>Visibilitzar que la sexualitat es pot viure de moltes maneres, tot depèn dels gustos i preferències de cada persona. Hi ha diverses formes d'experimentar-la i és essencial reconèixer totes les pràctiques i maneres de viure-la de forma igualitària.</p> <p>Treballar les diverses orientacions, identitats i maneres de relacionar-se des dels afectes i la sexualitat. Entendre els conceptes que actualment estan sobre la taula (poliamor,...).</p>

Saber identificar situacions de risc	Plantejar-se quines situacions del seu dia a dia al cau i fora del cau segueixen sent potencials situacions de risc per elles mateixes o per les seves companyes d'unitat; i com les poden treballar o afrontar.
Reflexionar sobre la banalitat del llenguatge i els mots que fem servir davant els infants/joves	Reflexionar sobre quin vocabulari tenen molt normalitzat i pot ser ofensiu per alguna persona de la unitat o per altres de l'agrupament o la societat. Què és allò que deixem passar? Com ens expressem entre nosaltres? I amb altres infants/joves de l'agrupament? Com reaccionem davant de comentaris i expressions ofensives/sexistes/etc?
Treballar per ajudar en el desenvolupament de l'autoestima	Seguir treballant en l'autoestima d'una mateixa, un cop han arribat a l'inici de l'etapa adulta. Entendre que tots els dubtes que tinguin de cara a qui son, o el seu futur són normals en aquesta etapa. Treballar per normalitzar el moment de canvi a la vida. Entendre també que cadascú ha de ser el que vulgui ser, acceptació de què necessitem i què volem i entendre que està bé, respectant sempre a les persones que ens envolten.
Tolerància 0 enfront els abusos	Fer-los coneixedors del protocol i del dossier de prevenció que existeix a Escoltes Catalans.
La importància de treballar el paper del grup per generar espais còmodes pels infants/joves	La importància del grup de clan com a suport en aquesta etapa de canvi. Treballar la gestió del grup en front a un possible abús dins la unitat: com es treballa amb la víctima, l'agressor i la unitat. Tenir el rol d'actors protectors: - Què vol dir ser un bon amic/amiga? - Com ajudar algú que necessita ajuda?
Educar amb perspectiva de gènere	La unitat té en compte la perspectiva de gènere a l'hora de plantejar els seus objectius i activitats? Recomanem centrar les intervencions educatives sobre sexualitat en estratègies preventives que millorin les habilitats de cura de la salut sexual com: l'escolta d'una mateixa, la identificació de desitjos i de límits, la presa de decisions, la comunicació en les relacions d'intimitat i la negociació de pràctiques segures i plaents, entre d'altres.

ACTIVITATS PEDAGÒGIQUES:

- [Els nostres drets a la nostra quotidianitat](#) - SIDA STUDI
- [Sexualitats diverses](#) - SIDA STUDI
- Treballem la sexualitat - Escoltes Catalans:

La següent activitat està pensada per realitzar-la assegudes en cercle per tal de crear un espai de confiança on les clan puguin sentir-se còmodes per compartir el que els vingui de gust. És adequat que el grup es conegui i hagin creat un vincle de confiança per tal de poder-la realitzar de la millor manera possible.

Material necessari:

- Fulls de paper
- Bolígraf/llapis/etc
- Bol
- 2 cartolines

Els passos a seguir seran els següents:

1. Repartir papers on tothom posi una paraula, aquesta serà només una i ha de ser per elles la definició de sexualitat. Les cordis hauran d'escriure les següents paraules en funció de quantes siguin, sempre seguint l'ordre proposat:

- Plaer
- Consentiment
- Estereotips de gènere en l'àmbit sexual i afectiu.
- Genital (masculí o femení)

Això ens assegura tocar temes que ens ajudaran a conduir el debat cap a l'esperat.

2. Es posaran tots els papers a un bol

3. Cadascuna agafarà un paper (que no sigui el seu).

4. Un cop cadascuna té un paper es llença la següent pregunta a les clanes: Per què aquesta paraula defineix sexualitat? Cada persona definirà segons el seu criteri perquè la paraula que té (i no ha escrit ella) defineix sexualitat segons el seu punt de vista. Qui l'ha escrit pot intervenir després d'això si això ho vol, per donar el seu punt de vista, tot i que no és necessari ni primordial que així ho faci.

5. Separarem totes les paraules segons si són sempre presents en el concepte sexualitat. Hi haurà dues cartolines, una portarà escrit: Són sempre presents. I l'altre: No sempre ho són. Cadascuna posarà el paper que ha agafat al lloc on ella cregui que ha d'anar.

6. L'últim punt és un debat on s'espera posar en dubte les posicions dels papers. (Proposta de conducció del debat per part de la branca)

-Definició de sexualitat donada per les cordis (si no s'ha fet anteriorment per algun altre membre de la unitat) + petit debat sobre la definició i modificacions si s'escau en relació amb com s'entén la sexualitat dins el mateix grup.

-Estem d'acord amb el significat que se li ha donat a la paraula/es en qüestió? Estem d'acord amb com es relaciona/en amb la sexualitat.

- Generar col·lectivament una definició d'abús sexual (un cop aquesta paraula hagi entrat en debat. Això passarà amb les paraules que han escrit les cordis)
- Com es relaciona la paraula/es amb el concepte d'abús sexual?
- Si s'escau obrir l'espai perquè puguin compartir experiències pròpies en relació amb les paraules tractades respecte a la seva sexualitat.

Recull de materials, eines, adreces i entitats que ens poden ser útils pel treball de la prevenció d'ASI i l'educació sexoafectiva.

- [Recursos pedagògics i orientacions per a la prevenció i abordatge de l'abús sexual infantil en el món del lleure](#) - Fundació Vicki Bernadet
- [Plaers que obren mons](#) - SIDA STUDI
- [Sentir que sí, sentir que no](#) - Ajuntament de Barcelona
- [Dinàmiques d'educació sexoafectiva](#) - SIDA STUDI
- [Recursos sobre sexualitat](#) - Centre Jove d'Atenció a les Sexualitats
- [Eines per treballar la sexualitat](#) - SEXUS

Recurs 2

Bateria de preguntes per tal de qüestionar-nos el nostre rol davant els infants

1. Tenim en compte quin rol agafem cada cap davant la unitat? (Confiança, cures, jugar...)
2. De campaments, com a cap intentem saber què ha passat a les tendes d'infants i joves durant la nit?
3. Fem servir el consentiment només en referència a les relacions sexuals? I amb els petons als tiets? I les abraçades als amics?
4. Estem informats de quines són, biològicament parlant, les inquietuds i els canvis corporals dels nostres infants i joves? Ho tenim present a l'hora de fer no només activitats sinó també temps lliures amb ells?
5. Fem comentaris de broma o ofensius utilitzant la sexualitat? (Que et follin, et donaré per cul...) o els passem per alt quan les fa un altre cap o infant?
6. Sabem marcar els límits de confiança amb els infants i joves?
7. Ens parem a reflexionar sobre quina és la nostra relació amb els infants/joves de l'agrupament a través de les xarxes socials? Si ha d'existir? Si existeix, ha de tenir uns límits?,...
8. Com organitzem el tema de les dutxes de campaments?
9. Treballem a consciència la confiança entre els infants d'una mateixa unitat? Reservem temps de les nostres activitats a crear entorn segur?
10. Com articulem la diferència de poder que tenim de cara als infants/joves? dins de l'equip de caps?
11. Tenim en ment com a caps treballar per la identificació i la gestió de relacions de poder entre infants/joves?
12. Considerem que la prevenció d'abusos sexuals infantils al cau ha d'anar focalitzada a les possibles víctimes?

13. Creiem que els infants han de participar en el seu propi procés de prevenció? Com ho han de fer?
14. En el nostre dia a dia, deixem espais per parlar de les necessitats emocionals de cada infant?
En parlem amb ells?
15. Tenim en compte les preocupacions sobre el propi cos dels infants/joves a l'hora de planejar certes activitats?
16. En el cas d'haver-hi infants/joves amb diversitat funcional parem especial atenció a qualsevol possible situació d'abús?
17. L'equip de caps o consell es planteja de manera continuada la formació sobre abusos i la revisió de les activitats que es fan a l'agrupament?

Recurs 3

Com podem evitar algunes situacions de risc en les nostres activitats:

Ús del lavabo

-Risc: Quan l'activitat és realitzada sense caps o només per un sol cap, possibilitat d'aprofitar la intimitat del lavabo per apropaments inadequats (tocaments, fotos, etc.) o coerció de fer algunes actuacions, ja sigui per part d'un cap, pel propi grup d'iguals o persones externes a l'agrupament. Així mateix, és un espai on s'hi podrien generar burles o bromes de caràcter sexual.

-Prevenció: Anar en grup al lavabo en la mesura que sigui possible, intentant que hi hagi la presència de més d'un cap. Si són més grans i no necessiten ser acompanyats, controlar el temps raonable per a fer-ne ús i si triguen més, comprovar el motiu.

Dutxes, piscina i activitats d'aigua

-Risc: Durant aquest espai es poden generar situacions en la que un cap es dutxi sol amb un o varis infants. Hi pot haver un apropament inapropiat o inadequat a l'infant o jove, i la possibilitat de fotos, exhibicionisme intencionat, coacció de fer algunes actuacions, etc. També pot passar entre iguals.

-Prevenció: Aquesta mena d'activitats s'han de presentar com activitats grupals. És important, en el cas de les dutxes, no les tanquem amb baldó si n'hi ha, que hi hagi sempre més de dos infants o joves, a part del cap. Cal també que marquem un límit entre la normalització del propi cos i el respecte a la intimitat.

Dormir

-Risc: Moment d'intimitat i foscor. Apareix risc quan es pot fer ús d'aquest moment (tant per un cap com entre iguals) per apartar un infant o jove del grup, apropar-se en excés o tenir contactes inadequats i/o indesitjats.

-Prevenció: Entendre el dormir dins d'una tenda, casa de colònies o fer vivac com una activitat col·lectiva, on cada infant i jove ha de tenir el seu espai per a dormir. Evitar que els caps dormin amb cap menor, molt menys sols. Explicar als infants i joves que ha de ser un espai de dormir o xerrar, però que tothom s'hi ha de sentir còmode, i que si algú no s'hi sent, ho ha de comunicar als caps immediatament.

Temps lliure

-Risc: L'espai de temps lliure és un moment de tranquil·litat i esbarjo informal pels infants, joves i caps, que es pot donar en un espai separat de la majoria o amb més llibertat pels infants. En aquestes situacions es podria donaria una situació de risc al existir una major intimitat i per tant es poden produir apropaments inapropiats i indesitjats.

-Prevenció: Garantir la presència d'almenys dos caps en aquests espais. Propiciar que sigui un espai comú i apropiat (evitar espais foscos, possibilitat de poder-se amagar, etc).

Ferides, convalsència i malalties

-Risc: Es generaria risc quan un menor es queda sol amb un cap perquè ha de fer repòs o ha de ser atès per a curar alguna ferida, vetlles per malaltia, etc.

-Prevenció: Poder fer aquests torns sempre que sigui possible amb altres infants, joves o caps, (ex: anar a la infermeria amb el menor que s'ha fet mal i un altre company). En el cas que s'hagi de fer repòs i impliqui la presència d'un cap, sigui continuadament o de forma puntual, acordar prèviament quin criteri es seguirà per fer aquesta vetlla.

Fotos, vídeos i xarxes socials

-Risc: Possibilitat d'amistat per xarxes socials entre un cap i un menor, o entre els mateixos grups d'iguals. Aquestes eines ens donen possibilitats de comunicació i difusió infinites (xats, compartir imatges, compartir informació de la nostra vida privada, etc). Es generaria el risc quan es fa un mal ús d'aquesta via de comunicació i de la informació. És una de les situacions més difícils de detectar si no hi ha un rebelament, ja que les tecnologies proporcionen molta intimitat i privacitat.

-Prevenció: Evitar que els menors i els caps usin per capturar imatges a l'agrupament els telèfons propis per fer-ne un ús personal (sense haver fet un treball educatiu de bon ús de les noves tecnologies) i plantejar-se l'ús de les xarxes com a eina de treball i difusió, no de contacte personal entre els integrants. Una bona prevenció també passa per educar en les xarxes socials i la intimitat.

Activitats d'introspecció

-Risc: Situació de relació individual i íntima en espais que poden estar amagats o apartats del grup. Hi pot haver risc si es genera una relació inadequada o es fa servir per treure informació al menor.

-Prevenció: Tot i voler proporcionar un espai individual als menors, apartat dels demés i amb una certa intimitat en segons quina activitat, cal que poguem controlar l'actuació dels companys vers els menors durant aquests espais.

Activitats amb persones externes a l'agrupament

-Risc: Contacte dels menors amb persones que no són conegudes per nosaltres i que no coneixen les normes internes relacionades sobretot amb els límits en les relacions amb els menors.

-Prevenció: Garantir i estar alerta de que les persones externes es remeten a fer les seves tasques, i no les pròpies de l'equip de caps (ex: el menor ha d'anar al lavabo amb un cap).

Prevenció amb la presència d'un menor amb diversitat funcional

-Risc: Les situacions de risc són totes les descrites en els apartats anteriors, tot i que quan es tracta de persones amb discapacitat s'incrementa la possibilitat de que es produeixin situacions d'abusos sexuals infantils, ja que en moltes ocasions aquest menor no podrà expressar el rebuig cap al tracte que està rebent, o inclús no arribarà a comprendre'l.

-Prevenció: No deixar mai sol un cap amb un menor, tampoc si el menor té alguna diversitat funcional

Recurs 4

Indicadors de detecció

Els indicadors ens serveixen per ser més eficaces a l'hora de detectar un ASI. Tot i això, conèixer-los no serà suficient, també hem de tenir una mirada de detecció dels ASI: si no creiem que cap infant pugui estar patint o hagi patit un abús, ens serà molt més difícil detectar-ho.

A continuació us compartim diversos indicadors de detecció, però és important destacar que cap d'aquests no és definitiu i poden aparèixer per causes molt diverses. És important també ser conscients que entre un 20% i un 30% de les persones que han patit un ASI es mantenen estables emocionalment i no presenten cap dels indicadors.

Els indicadors que us compartim a continuació s'han extret del següent article: [Consecuencias psicológicas iniciales del abuso sexual infantil](#), del curs sobre Prevenció d'ASI en el lleure impartit per la Fundació Vicki Bernadet i del recurs [Prevenció de l'abús sexual infantil de l'Ajuntament de Barcelona](#) (pàgina 15).

-“Infants i joves invisibles”: infants que no criden l’atenció i que són els que ens oblidem que han vingut o a l’hora de fer grups, i que normalment són compartits per l’equip de caps. Aquesta condició és tant un indicador de detecció com un factor que els fa ser més vulnerables davant la possibilitat de patir abusos.

-Una persona participativa que quan parlem sobre temàtiques com la sexualitat, deixa de participar.

-Persones molt autoexigents.

-Conformitat compulsiva i docilitat extrema: persona que sempre accepta allò que diuen els companys o caps per tal de no molestar i, per tant, no destacar ni cridar l’atenció.

-Canvis d’actitud sobtats.

-Comportaments agressius.

-Conductes disruptives: persones que distorsionen i impossibiliten la realització de les activitats de manera continuada.

-Dificultats relacionals amb el grup d’iguals o canvis en aquestes relacions.

-Actitud defensiva davant el contacte físic amb altres persones.

-Conductes hipersexualitzades.

-Problemes emocionals: símptomes d’ansietat i depressió, baixa autoestima, sentiment de culpa,...

-Trastorns del son: dificultats per a agafar el son, insomni...

-Problemes d’alimentació i trastorns de la conducta alimentària.

-Trastorns psicossomàtics, com per exemple mal de cap o de panxa recurrent sense causa orgànica aparent.

-Pors o fòbies inexplicables.

-Afectació de la capacitat d’atenció i concentració, això pot expressar-se en una baixada rendiment acadèmic.

Projecte ASI

Per la gestió i prevenció d'abusos sexuals a infants i joves

Amb la col·laboració de:

I el suport de

